

Миرونенко В.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Загальновідомо, що мова безпосередньо пов'язана з усіма сферами людської діяльності. Мова, з одного боку, віддзеркалює все те, що відбувається в суспільстві, з іншого, вона сама здатна формувати його ментальність. Зокрема те, як у мові представлені чоловіки та жінки, впливає на формування ставлення в суспільстві до статей. Мета нашого дослідження полягає в аналізові гендерної рівності в мовному аспекті. Гендер – це соціальні вияви статі, або ж просто соціальна стать. Відомо, що гендерна рівність є однією з ознак правової держави. Законодавчо рівність чоловіка й жінки в Україні гарантована. Щоправда, заявлені права часто відірвані від реального життя, держава не завжди спроможна їх забезпечити.

Саме таку ситуацію спостерігаємо під час мовного аналізу гендерної рівності. У нашому дослідженні ми розглянули лексику на позначення професій, посад, звань, яка яскраво ілюструє гендерні асиметрії. Йдеться про стереотипи, зафіксовані в мові, які нав'язують їй носіям певну картину світу, де жінці відводиться другорядна роль. Це явище дістало назву гендерних упереджень, андроцентризму або мовного сексизму. Слово *sex* англійською означає стать, відповідно, сексизм – це ідеологія та практика дискримінації людей за статевою ознакою, мовний сексизм – дискримінація за статтю в мові.

Для українців аналізована проблема є порівняно новою, у той час як європейці та американці започатковують гендерний лінгвістичний рух, починаючи з 70-х років ХХ ст. Однією з ключових тез феміністичної, або гендерної, лінгвістики є така: мова не встигає перебудовуватися слідом за реальним зростанням суспільного значення жінок у сучасному світі, тому потребує певного реформування в рамках відповідної мовної політики. У ряді західних країн діють відповідні комісії для усунення виявів мовної дискримінації жінки. Ужиті заходи мають назву мовного планування: від незначних змін наявних у мові форм до радикальних перетворень (створення неологізмів або нової мови та розвиток альтернативних дискурсів, орієнтованих на жінок). На нашу думку, класичним виявом мовного сексизму є використання форм виключно чоловічого роду для називання посад, які обіймають також жінки. Переважання іменників чоловічого роду в цьому класі лексики є засобом маніпулювання свідомістю: якщо немає назв жіночого роду, не повинно бути й реалій.

Процес становлення в Україні демократичної держави та громадянського суспільства, соціальної їх орієнтованості, формування відповідного нормативно-правового поля, виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань неможливий без здійснення гендерної політики як основи формування гендерної культури. Одним із найважливіших засобів ліквідації гендерної нерівності, дискримінації щодо жінок є усунення мовного сексизму, зокрема у професійній сфері. Цей цілком закономірний процес можливий завдяки й демократичним перетворенням у суспільстві, і наявності багатих мовних ресурсів. Треба тільки сприяти цьому.

Робота виконана під керівництвом доц. кафедри українознавства і політології Чуєшкової О.В.